

Jeffrey D. Sachs, Columbia Üniversitesi'nde Ekonomi Profesörü ve Yeryüzü Enstitüsü Direktörü'dür. Ayrıca Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Binyıl Kalkınma Hedefleri konusunda Özel Danışmanıdır.

Prof. JEFFREY D. SACHS

Yardımlar işe yarıyor

Sağlık konusunda önemli ilerlemenin kaydedildiği on yıllık dönem, kuşkucuların yanıldığını ortaya çıkardı. Sağlık hizmetleri yardımı, hayat kurtarma ve iyileştirme konusunda işe yarıyor, hem de harika şekilde. Gezegendeki tüm insanların onurunu ve iyiliğini koruyan, bu hayat kurtaran programları desteklemeye devam edelim.

Dış yardım eleştirileri haksız. Artan veri akışı, pek çok yoksul ülkedeki ölüm oranlarının keskin bir şekilde düştüğünü gösteriyor ve yardımla desteklenen sağlık hizmetleri programları bunda anahtar rol oynadı. Yardımlar işe yarıyor, hayat kurtarıyor.

Gabriel Demombynes ve Sofia Trommlerova tarafından yapılan son çalışmalardan biri, Kenya'daki bebek ölümlerinin (bir yaşın altındaki çocuk ölümleri) son yıllarda büyük bir düşüşe geçtiğini gösteriyor ve kazanımın büyük bir kısmını sıtmayla mücadelede kullanılan cibinliklere bağlanıyor. Bu bulgular, 2004'ten sonra Sahra Altı Afrika'daki sıtma kaynaklı ölümlerin, yardım destekli sıtma kontrolü önlemleri sayesinde benzer ve belirgin bir hızlı düşüş yaşadığını sergileyen Chris Murray ile diğerlerinin sıtma ölüm oranları konusundaki önemli çalışmalarıyla da tutarlı.

GERİYE DÖNÜP BAKILDIĞINDA

Zamanı biraz geriye döndürelim. Afrika, 2000 yılında üç önemli salgınla boğuşuyordu. AIDS, her yıl iki milyondan fazla insanı öldürüyor ve hızla yayılıyordu. Sıtma, parazitin o dönemdeki standart ilaçlara direnç geliştirmesi nedeniyle artıyordu. Tüberküloz da kısmen AIDS salgını ve kısmen de ilaca dayanıklı tüberküloz yüzünden artış gösteriyordu. Bunlara ek olarak her yıl yüz binlerce kadın da doğum sırasında ölüyordu. Çünkü bir klinik veya hastanede sağlıklı koşullarda doğum yapma veya ihtiyaç olduğunda acil yardım alma olanakları yoktu.

Birbirine geçmiş bu krizler, eyleme geçilmesini sağladı. Birleşmiş Milletler'e (BM) üye ülkeler, Eylül 2000'de Binyıl Kalkınma Hedefleri'ni (BKH) kabul etti. Sekiz adet BKH'nin üçü (çocuk ölümlerini azaltmak, gebelikte anne ölümlerini azaltmak ve salgın hasta-

lıklar) doğrudan sağlıkla ilgiliydi. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) de aynı şekilde sağlık içim kalkınma desteğini artırmak için büyük bir çağrıda bulundu. Dönemin Nijerya Devlet Başkanı Olusegun Obasanjo liderliğindeki Afrika liderleri, kıtanın salgın hastalıklarıyla mücadeleye giriştiler. Nijerya, 2000'de sıtma ve 2001'de AIDS üzerine dönüm noktası sayılan iki ayrı zirve gerçekleştirdi ve bunlar eyleme hayati ivme kazandırdı.

Bu zirvelerin ikincisinde, dönemin BM Genel Sekreteri Kofi Annan, AIDS, Tüberküloz ve Sıtma ile Savaş Küresel Fonu'nun oluşturulması çağrısında bulundu. Küresel Fon 2002'de faaliyete geçti ve üç hastalık için önleme, tedavi ve bakım programlarına finansman sağladı. Yüksek gelir sahibi ülkeler de nihayet ağır borç yükü altındaki yoksul ülkelerin borcunu azaltmayı kabul ederek, onların sağlık hizmetlerine daha çok harcama yapıp, ödemeleri felce uğratan kreditörlere daha az para ayırmalarına olanak verdi.

Amerika Birleşik Devletleri de biri AIDS ile diğeri de sıtmayla mücadele için iki büyük program benimseyerek harekete geçti. 2005 yılında BM BKH, en yoksul ülkelerdeki birincil sağlık hizmetlerinin ölçeğini artırmak için, yüksek gelir sahibi ülkelerin yoksulların kendilerinin ödeyemediği giderlerin karşılanmasına yardımcı olarak, özel yöntemler tavsiye etti. BM Genel Kurulu, projenin pek çok tavsiyesine destek verdi ve bu tavsiyeler sayısız düşük gelirli ülkede uygulandı.

Hibe yardımlar, tüm bu çabalar sayesinde şiddetle arttı. 1995'te sağlık hizmetleri için toplam yardım 7,9 milyar dolar civarındaydı. Bu yetersiz düzey daha sonra yavaş yavaş yükselerek 2000 yılında 10,5 milyar dolara ulaştı. 2005'te ise sağlık için yıllık yardım tutarı 5,9 milyar dolar daha arttı, 2010'da da toplam rakam 10,5 milyar dolar daha yükselerek yıllık 26,9 milyar doları buldu.

Artan finansman, AIDS, tüberküloz ve sıtmaya karşı büyük kampanyalar yapılmasına, emniyetli çocuk doğumunda büyük bir iyileştirmeye ve çocuk felcinin neredeyse ortadan kaldırılması dâhil aşı kapsamının artmasına olanak verdi. Pek çok yenilikçi kamu sağlığı tekniği geliştirildi ve benimsendi. Yüksek gelir sahibi ülkelerde bir milyar kişi yaşarken, 2010'daki toplam yardım tutarı bağışçı ülkelerde kişi başına yaklaşık 27 dolara denk geldi. Bu tutar onlar için cüzi ama dünyanın en yoksul insanları için hayat kurtaran bir miktar.

Kamu sağlığı konusundaki başarılar artık pek çok alanda görülebilir. 1990'da 12 milyon kadar beş yaşın altında çocuk öldü. Bu sayı 2010 itibarıyla 7,6 milyon civarına düştü. Bu hâlâ çok yüksek bir sayı ama kesinlikle tarihi bir iyileşmeyi gösteriyor. Afrika'da çocuklar arasında sıtma ölümleri 2004'teki bir milyonluk tepe noktasından, 2010 itibarıyla 700 bin civarına düştü ve gebelikte anne ölümü sayısı 1990 ile 2010 yılları arasında dünya çapında neredeyse yarı yarıya azalarak 543 binden tahmini 287 bine düştü.

YARDIM MUHALİFLERİ YANILDI

Yıllık yardım miktarına yapılacak 10-15 milyar dolarlık bir ilave (yani yüksek gelirli ülkelerden kişi başına 10-15 dolar daha katkı) yardım tutarını yıllık 40 milyar dolar civarına yükseltir ve önümüzdeki yıllarda daha da büyük bir ilerleme yapılmasını sağlayabilir. Sağlık için BKH, dünyanın en yoksul ülkelerinin çoğunda gerçekleştirilebilir.

Ne yazık ki geçen on yıl içinde ve bugün bile atılan her adımda, yardımlara kuşkuyla yaklaşan bir güruh, gereken desteğe karşı savlar ileri sürdü. Defalarca yardımların işe yaramadığını, kaynakların israf edileceğini, sıtmayla mücadele cibinliklerinin yoksullara verilemeyeceğini çünkü yoksulların cibinlikleri kullanmayacağını, yoksulların AIDS ilaçlarını doğru şekilde almayacağını ve daha başka bahaneleri ileri sürdüler. Saldırıları durmak bilmedi (payıma düşeni ben de aldım).

Yardım muhalifleri sadece yanılmakla kalmıyor. Yüksek perdeden husumetleri, işin yapılması, çocuk ve anne ölümlerinin 2015 BKH'ni tutturmaya yetecek kadar azaltılması, ondan sonra da dünyanın her yerinde bütün insanların nihayet temel sağlık hizmetlerine erişimine imkân tanınması için gereken finansmana erişimi hâlâ tehdit ediyor.

Sağlık konusunda önemli ilerlemenin kaydedildiği on yıllık dönem, kuşkucuların yanıldığını ortaya çıkardı. Sağlık hizmetleri yardımı, hayat kurtarma ve iyileştirme konusunda işe yarıyor, hem de harika şekilde işe yarıyor. Gezegendeki tüm insanların onurunu ve iyiliğini koruyan, bu hayat kurtaran programları desteklemeye devam edelim.

Telif Hakkı: Project Syndicate, 2010.
www.project-syndicate.org

Artan finansman, AIDS, tüberküloz ve sıtmaya karşı büyük kampanyalar yapılmasına, emniyetli çocuk doğumunda büyük bir iyileştirmeye ve çocuk felcinin neredeyse ortadan kaldırılması dâhil aşı kapsamının artmasına olanak verdi.